

NWSA-Fine Arts
ISSN: 1306-3111/1308-7290
NWSA ID: 2014.9.3.D0156

Status : Original Study
Received: January 2014
Accepted: July 2014

E-Journal of New World Sciences Academy

Ebru Alparslan

Dumlupınar University, ebrualparslan06@gmail.com, Kütahya-Turkey

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2014.9.3.D0156>

KUYÛD-I KADİME ARŞİVİ'NDE BULUNAN DERİ CİLT ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışmada, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü "Kuyûd-ı Kadîme Arşivi"nde bulunan "Vakf-ı Cedid Defterleri"ni kaplayan deri ciltler incelenmiştir. Çalışma kapsamında, 8 adet deri cilt örneği; ait oldukları dönem, yapım ve süsleme teknikleri, kullanılan gereçler, renk, motif ve kompozisyon özellikleri gibi niteliksel özellikleri açısından incelenmiş ve fotoğrafları ile belgelenecek tanıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuyûd-ı Kadîme Arşivi, Vakf-ı Cedid Defterleri, Deri Cilt, Cilt Sanatı, Şemse

KUYÛD-I KADİME IN ARCHIVES' EXAMINING OF SAMPLES LEATHER BOOKBINDING

ABSTRACT

In this work, Republic of Turkey, Ministry of Environment and Urban Planning General Directorate of Land Registry and Cadastre "Kuyûd-ı Kadîme Archives" in the "Vakf-ı Cedid Books" of the covering the leather bookbindings was examined. In the study, eight pieces of leather bookbindings sample; period to which they belong, construction and decoration techniques, supplies, colors, motifs and compositions in terms of qualitative characteristics, such as features are examined and documented with photographs has been introduced.

Keywords: Kuyûd-ı Kadîme Archives, Vakf-ı Cedid Books, Leather Bookbinding, Bookbinding Art, Şemse

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

1.1. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Hakkında Genel Bilgiler (General Information about the General Directorate of Land Registry and Cadastre)

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün tarihi temeli; Osmanlı Devleti Dönemi'nde "Defterhane"ye dayanmaktadır. Osmanlı Devleti'nde toprak ve arazi ile her türlü kayıtların tutulduğu ve belgelerin muhafaza edildiği "Defterhane"; Divan-ı Hümayun toplantı günlerinde merasimle açılan ve her divan toplantısından sonra "Mühr-i Şerif" ile mühürlenerek kapatılan devletin üç önemli hazinesinden birisidir [1 ve 2].

Osmanlı Devleti'nin idarî, iktisadî, siyasal, sosyal ve askerî yapısını gösteren ve bu yapının düzen içerisinde yürütülmesi için gerekli olan kayıt, belge ve defterlerin burada korunması ve saklanması sebebiyle "Defterhane" büyük önem arz etmektedir. "Defterhâne"nin tarihsel geçmişinin Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarına dayandığı ileri sürülmekle beraber, ilk kayıtlara Fatih Sultan Mehmet'in Teşkilat Kanunnâmesi'nde rastlanmaktadır [2 ve 3].

Osmanlı Devleti, hüküm sürdüğü altı yüz yılı aşkın süre içerisinde, devlet teşkilatının işleyişi ile ilgili tüm faaliyetlerini yazılı hâle getirmiş ve bunları muhafaza ederek arşivcilik konusuna verdiği önemi ortaya koymuştur. Aynı zamanda köklü geleneklerinin de etkisiyle zengin bir arşiv hazinesinin oluşmasını ve günümüze ulaşmasını sağlamıştır [1 ve 2].

Osmanlı Devleti'nin duraklama ve gerileme dönemi sürecinde Divan-ı Hümayun toplantıları aksamaya başlamış, Topkapı Sarayı içerisinde bulunan "Defterhâne"; 18. yüzyılın ilk yarısında bugünkü Tapu ve Kadastro İstanbul Bölge Müdürlüğü binasına nakledilmiştir. Cumhuriyet'in ilanına kadar geçen süre içerisinde yapılan islahat ve yenilik hareketleri kapsamında "Defterhâne" ile ilgili düzenlemeler yapılmış, Cumhuriyet'in ilan edilmesinin ardından 1924 yılında "Tapu Umum Müdürlüğü" 1927 yılında ise "Tapu ve Kadastro Müdüriyet-i Umumiyesi" şeklinde anılan kurum bugünkü adını almıştır. Daha sonraki süreç içerisinde; Maliye Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Başbakanlık kapsamında faaliyetlerini sürdüren Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlanmış olmakla beraber, 4 Temmuz 2011 tarihinden bu yana bakanlık bünyesinde çalışmalarını sürdürmektedir [2].

1.2. Kuyûd-ı Kadîme Arşivi Hakkında Genel Bilgiler

(General Information about the Archive Kuyûd-ı Kadîme)

"Kuyûd-ı Kadîme" terimi; kuyûd"(kayıtlar) ve "kadîm"(eski) kelimelerinin birleşiminden oluşan bir terimdir[4]. Osmanlı Devleti Dönemi'nden zamanımıza ulaşan ve Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi Başkanlığı'nda muhafaza edilen her türlü defter, belge ve dokümanın bulunduğu arşiv; "Kuyûd-ı Kadîme Arşivi" şeklinde adlandırılmaktadır.

"Kuyûd-ı Kadîme Arşivi"nin önemli bir kısmını; Osmanlı Devleti Dönemi'nden günümüze ulaşan, arazi ve sınırlara ilişkin tüm işlemlerin, kayıtların tutulduğu, "Defterhâne-i Hakanî" veya "Tahrir Defterleri" olarak bilinen arşiv malzemeleri oluşturmaktadır. Osmanlı Devleti'nin en önemli arşivi konumunda olan "Defterhâne"de, yazılı evrakların kutsiyetine ve muhafazasına gösterilen özen; zengin kültür ve sanat hazinelerimizin günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır.

Günümüze ulaşan bu büyük miras, köklü bir teşkilat geleneğine sahip olan Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü "Kuyûd-ı Kadîme Arşivi"nde büyük bir titizlikle muhafaza edilmeye devam edilmektedir[1 ve 2].

Osmanlı Devletinin üç kıta üzerinde, altı yüzyıllı aşkın bir süre hüküm sürdüğü, birçok millete ve kültüre ev sahipliği yapmış olduğu düşünüldüğünde; arşivlerimizin ulusal ve uluslararası alanda ne kadar önemli olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Siyasî, idarî, iktisadî, hukukî, kültürel alanlar için büyük öneme sahip olan bu belgeler, gerek uluslararası siyasî ve sosyal sorunların çözümünde ve gerekse ilmi araştırmalarda başvuru kaynakları olarak ve tarihimize ışık tutan kültür ve sanat hazineleri olması bakımından önemli bir yere sahiptir [3].

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü "Kuyûd-ı Kadime Arşivi"nde bulunan "Vakf-ı Cedid Defterleri"ni kaplayan deri ciltler incelenmiştir. Osmanlı Devleti Dönemi'nden günümüze ulaşan ve önemli bir kültürel-sanatsal miras niteliğinde olan bu eserlerin tespit edilmesi ve fotoğrafları ile belgelenecek incelenmesinin; kültür ve sanat hazinelerimizin tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

3. DENEYSSEL ÇALIŞMA (EXPERIMENTAL METHOD-PROCESS)

Çalışma kapsamında; "Kuyûd-ı Kadime Arşivi"nde bulunan "Vakf-ı Cedid Defterleri"ni kaplayan 8 adet deri cilt örneği; ait oldukları dönem, yapım ve süsleme teknikleri, kullanılan gereçler, renk, motif ve kompozisyon özellikleri gibi niteliksel özellikleri açısından analiz edilmiş ve fotoğrafları ile belgelenecek tanıtılmaya çalışılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

4.1. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü "Kuyûd-ı Kadime Arşivi"nde Bulunan Deri Ciltler (T.C. Ministry of Environment and Urbanization General Directorate of Land Registry and Cadastre "Kuyûd-ı Kadime in Archives" Leather Bookbindings)

Bu çalışma, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Ankara Tapu ve Kadastro I. Bölge Müdürlüğü himayesinde yer alan olan "Kuyûd-ı Kadime Arşivi"nde yürütülmüştür. Çalışmada; söz konusu arşivde bulunan "Vakf-ı Cedid Defterleri"ni kaplayan deri ciltler incelenmiştir. "Vakf-ı Cedid Defterleri"; Sultan, Şehzade, Sadrazam ve Vezirler, Paşa ve İlmiye sınıfına mensup üst düzey devlet görevlileri tarafından kurulmuş vakıflara ait Vakıfname, Mülkname, Hududname vb. kayıtları içeren değişik türde defter veya belgelerdir [1 ve 2].

Çalışma kapsamında arşivde bulunan deri cilt örneklerinin; ait oldukları dönem, yapım ve süsleme teknikleri, kullanılan gereçler, renk, motif ve kompozisyon özellikleri gibi niteliksel özellikleri açısından incelenmesi ve bu örneklerin tanıtılması amaçlanmaktadır. Bu amaçla çalışma kapsamına alınan 8 adet cilt örneği niteliksel özellikleri açısından incelenmiş, fotoğrafları ile belgelenecek tanıtılmaya çalışılmıştır. Deri ciltler ile ilgili bilgiler; arşiv envanterleri ve ilgililer ile görüşmeler sonucu elde edilerek açıklanmıştır.

"Kuyûd-ı Kadime Arşivi"nde incelenen deri ciltlerin 15. ve 19. yüzyıllar arasındaki dönemlere ait oldukları belirlenmiştir. Deri ciltler incelendiğinde; "şemse" süsleme tekniği kullanılmış olduğu görülmektedir. Deri ciltler üzerindeki süslemeler, şemselerin uygulanma biçimlerine göre; "Altan Ayırma", "Üstten Ayırma", "Gömme", "Mülevven", "Mülemma", "Yek-Şah", "Katı'a", "Lake", "Zerdüz", "Zilbahar" şemse şeklinde adlandırılmaktadır [5 ve 6].

Çalışma kapsamında incelenmiş olan deri ciltler üzerinde uygulanan Şemse Teknikleri ve Türk Süsleme Motifleri hakkında ilgili literatürden elde edilen bilgiler şu şekilde sıralanabilir:

- **Şemse Teknikleri**
  - **Gömme Şemse:** Motiflerin mukavva ile kabartma şeklinde hazırlanarak deri cilt kapağı içerisine kabartma olarak yerleştirilmesi şeklinde uygulanan şemse tekniğidir [7].
  - **Mülemma Şemşe:** Motiflerin hem zemin kısmının hem de kabartma kısımlarının altın ile bezendiği şemse tekniğine verilen isimdir [8].
  - **Yek-Şah Şemse:** Deri üzerine fırça ile ezme altın sürüldükten sonra " Yek-Şah" adı verilen demir bir alet yardımıyla derinin çukurlaştırılması-kazınması şeklinde uygulanan şemse tekniğidir [7].
  - **Altın Ayırma Şemse:** Motiflerin zemin kısmının altın ile boyandığı motiflerin ise kabartma olarak derinin kendi renginde bırakıldığı şemse uygulama tekniğine verilen isimdir [8].
- **Türk Süsleme Motifleri**
  - **Bitkisel Motifler**
    - **Naturalist çiçek:** Bu süsleme üslubu "Şükufe" olarak da bilinmektedir [9]. Lale, gül, karanfil, haşhaş, sümbül, nergis vb çiçek çeşitleri, Türk Süsleme sanatlarımızda naturalist ya da doğaya yakın stilize edilmiş olarak yaygın bir şekilde kullanılmıştır [10].
    - **Hatai:** Türkistan'da ve Orta Asya kullanılan ve Türk-İslam ülkelerine yayılan bir süsleme tarzıdır. Türk Süsleme sanatının başlıca desenleri arasında yer alan hatai'ler, çoğu kez kökenleri belli olmayacak ölçüde stilize edilmiş çiçek, yaprak, tomurcuklar ile oluşturulmuş motiflere verilen isimdir [9 ve 10].
    - **Yapraklar:** Stilize yapraklar, doğal görünüşte olanlar, hançer ve geometrik yapraklar gibi çeşitleri olan yaprak motifleri kullanılmıştır [10].
  - **Hayvansal Motifler**
    - **Rumi:** Orta Asya kökenli olan ve Anadolu Selçukluları tarafından
    - geliştirilen Rumi motifi; genellikle hayvanların kanat, bacak ve
    - bedenlerinin stilize edilmesiyle oluşturulan ve Türk süsleme
    - sanatında yüzyıllardır kullanılan bir motif çeşididir[7].
  - **Sembolik Motifler**
    - **Bulut:** Doğadan stilize edilmiş motif çeşididir [10]. "Çin Bulutu" olarak da bilinen bulut motifi; stilize edilmiş ve Türk Süsleme Sanatında yaygın olarak kullanılmıştır. Çin sanatına ait belgelere göre "Çin Bulutu"; mitolojik varlıklardan simurg ve ejderhanın boğuşmaları sırasında burunlarından çıkan buharın veya ateşin ifadesidir [11].
  - **Geçmeler**
    - **Zencirek (Zencerek):** Zincirleme halkaların devamı şeklinde oluşturulan motif çeşididir. Cilt kapağını çevreleyen bordürler içerisinde uygulanmıştır [10].
  - **Tamamlayıcı Motifler**
    - **Nokta, Tığ:** Özellikle tezhip ve kitap sanatlarında kullanılan, süsleme yapılan bölüm ile geri kalan boşluğun dengesini sağlayan yardımcı süsleme elemanlarıdır [9 ve 10].

"Kuyûd-ı Kadime Arşivi"nde incelenen deri ciltlerden, Fotoğraf 1'de görülen ve 18. yüzyıla tarihlendirilen, kızıl kahve renkli meşin deriden yapılmış olan cilt üzerinde; "Gömme Şemse" ve "Mülemma Şemşe" teknikleri uygulanmıştır. Altın yıldız ile renklendirilmiş olan cilt kapağının merkezinde salbekli ve kenarları dendanlı oval şemse bulunmaktadır. Şemse, şemseye bağlı salbekler ve köşebentler içerisinde; hatai, yaprak, kıvrımlı dal ve bulut motifleri görülmektedir. Şemse, salbek ve köşebentlerin dendanlı kenarlarına tiğ motifi uygulanmıştır. Cilt kapağının kenarlarını çevreleyen bordürün kenarlarına cetvel çekilmiş ve içerisinde zencirek motifleri uygulanmıştır.

Fotoğraf 1. 18.yüzyıla ait deri cilt
(Photo 1. 18th century belongs to leather binding)

Fotoğraf 2a
(Photo 2a)

Fotoğraf 2b
(Photo 2b)

Fotoğraf 2a-b. 18.yüzyıla ait deri ciltten detay
(Photo 2a-b. A detail from the 18th century, the leather binding)

Fotoğraf 3'te, Seyyid Mehmed Halil Efendi'nin İstanbul Yedikule İmrahor Mahallesi'ndeki Evkafına ait vakfiye görülmektedir. 19. yüzyıla ait olan siyah renkli deri cilt üzerinde "Yek-Şah Şemşe" tekniği uygulanmıştır. Cilt kapağının merkezinde yıldız ile renklendirilmiş,

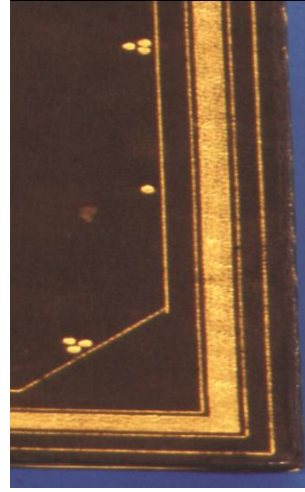
naturalist çiçek, yaprak ve ince dallardan oluşan bitkisel motifler görülmektedir. Cilt kapağının kenarlarını çevreleyen bordürün kenarlarına cetvel çekilmiş, bordürün içi yıldız ile süslenmiştir. Bordürün şemseye yakın olan iç tarafına cetvel çekilmiş ve kenarlarına nokta motifleri ile süslemeler yapılmıştır.

Fotoğraf 3. Seyyid Mehmed Halil Efendi Vakfiyesi
(Photo 3. Seyyid Mehmed Halil Efendi Vakfiyesi)

Fotoğraf 4a
(Photo 4a)

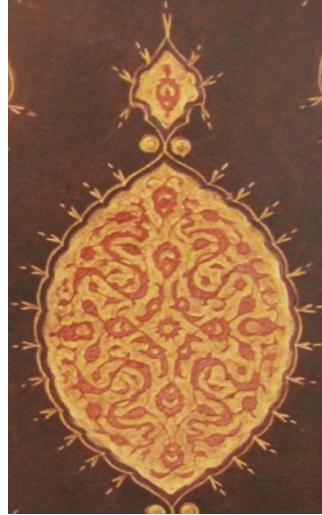
Fotoğraf 4b
(Photo 4b)

Fotoğraf 4a-b. Deri ciltten detay
(Photo 4a-b. A detail from the 19th century, the leather binding)

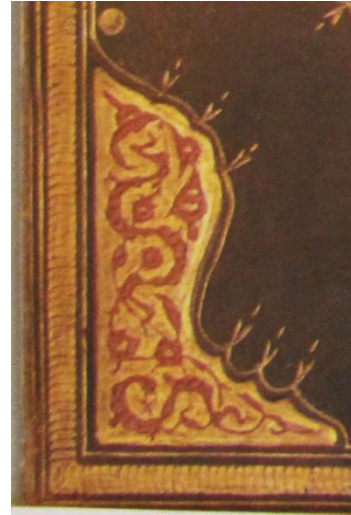
Fotoğraf 5'te görülen, "Çorlu'lu Ali Paşa Vakfına" ait olan ve 17. yüzyıla tarihlendirilen deri cilt üzerinde; "Gömme Şemse" ve "Altan Ayırma Şemse" teknikleri uygulanmıştır. Cilt kapağının merkezinde salbekli ve kenarları dendanlı oval şemse bulunmaktadır. Şemse içerisinde, şemseye bağlı salbeklerde ve köşebentlerde rumi motifleri görülmektedir. Ayrıca cildin miklep kısmı içerisinde de yuvarlak şemse içerisinde rumi motifleri uygulanmıştır. Şemse ve köşebentlerin dendanlı kenarlarına çizgi çekilmiş, tığ ve nokta motifleri ile süslemeler zenginleştirilmiştir. Cilt kapağının kenarlarını çevreleyen bordürün kenarlarına cetvel çekilmiş ve içerisinde zencirek uygulanmıştır.

Fotoğraf 5. Çorlu'lu Ali Paşa Vakfiyesi
(Photo 3. Çorlu'lu Ali Paşa Vakfiyesi)

Fotoğraf 6a
(Photo 6a)

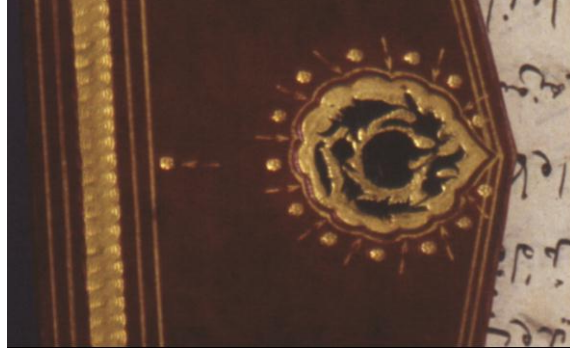
Fotoğraf 6b
(Photo 6b)

Fotoğraf 6a-b. 17.yüzyıla ait deri ciltten detay
(Photo 6a-b. A detail from the 19th century, the leather binding)

18.yüzyıla ait olan, Sabıka Galata Sarayı Hekimbaşısı "Mehmed Arif Efendi Vakfiyesi" cildi (Fot.7); kırmızı renkli meşin deriden yapılmıştır. Deri cilt üzerinde "Gömme Şemse" ve "Alttan Ayırma Şemse" teknikleri uygulanmıştır. Cilt kapağının merkezinde salbekli ve kenarları dendanlı oval şemse bulunmaktadır. Şemse ve şemseye bağlı salbekler içerisinde hatalı, hançeri yaprak, ince kıvrımlı dal motifleri görülmektedir. Cilt kapağının miklep kısmında da içerisinde hatalı ve hançeri yaprak motifleri bulunan yuvarlak şemse bulunmaktadır. Şemse ve salbeklerin dendanlı kenarlarına nokta ve tiğ motifleri ile süslemeler yapılmıştır. Cilt kapağının kenarlarını çevreleyen bordürün kenarlarına cetvel çekilmiş, bordürün içerisinde zencirek uygulanmıştır.

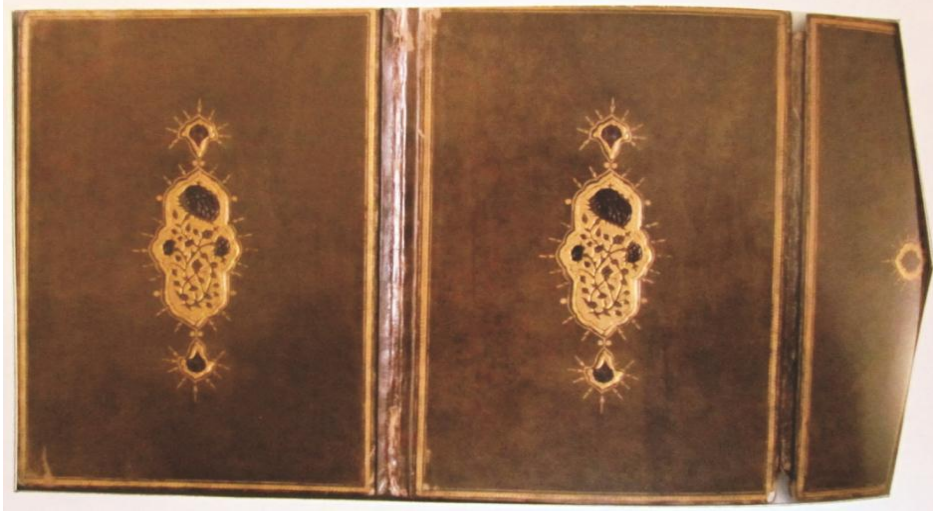
Fotoğraf 7. Mehmed Arif Efendi Vakfiyesi
(Photo 7. Mehmed Arif Efendi Vakfiyesi)

Fotoğraf 8. 18.yüzyıla ait deri ciltten detay
(Photo 8. A detail from the 18th century, the leather binding)

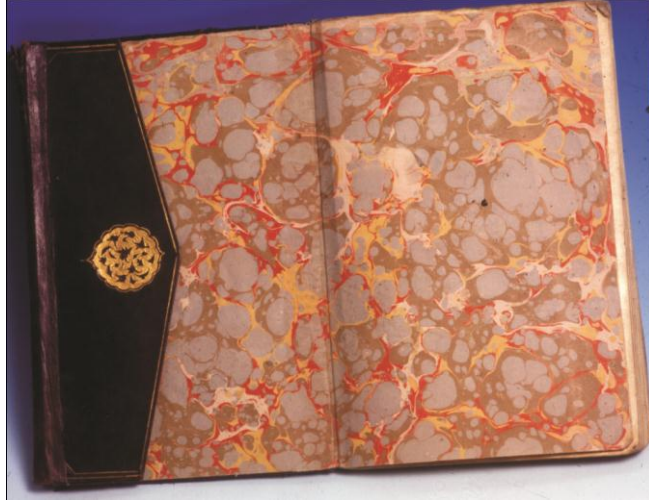
Fotoğraf 9'da; "Evkaf-ı Vezir-i Azam Hasan Paşa Vakfiyesi" cildi görülmektedir. 17. yüzyıla ait olan açık kahverengi renkli deri cilt üzerinde; "Gömme Şemse" ve "Alttan Ayırma Şemse" teknikleri uygulanmıştır. Cilt kapağının merkezinde salbekli ve kenarları dendanlı oval şemse bulunmaktadır. Şemse içerisinde naturalist çiçek ve yaprak motifleri, şemseye bağlı salbeklerde ise hatai motifleri uygulanmıştır. Şemse ve salbeklerin dendanlı kenarlarına tiğ ve nokta süslemeleri yapılmıştır. Cilt kapağının miklep kısmında; hatai motifli, kenarları tiğ süslemeli yuvarlak şemse bulunmaktadır.

Fotoğraf 9. Evkaf-ı Vezir-i Azam Hasan Paşa Vakfiyesi
(Photo 9. Evkaf-ı Vezir-i Azam Hasan Paşa Vakfiyesi)

Fotoğraf 10'da yer alan deri cilt kapağının miklep kısmında; kenarları dendanlı, içerisinde hatai ve hançeri yaprak motifleri bulunan yuvarlak şemse bulunmaktadır. Deri cildin iç kısmı ise; **"Battal Ebru"** tekniği ile yapılmış "Ebru" kağıdı ile kaplanmıştır. "Battal Ebru": Ebru uygulamasının ilk aşamasını oluşturan ve kitre üzerine atılan boyalara hiçbir müdahalede bulunulmadan yapılan ebru çeşidine verilen isimdir[12].

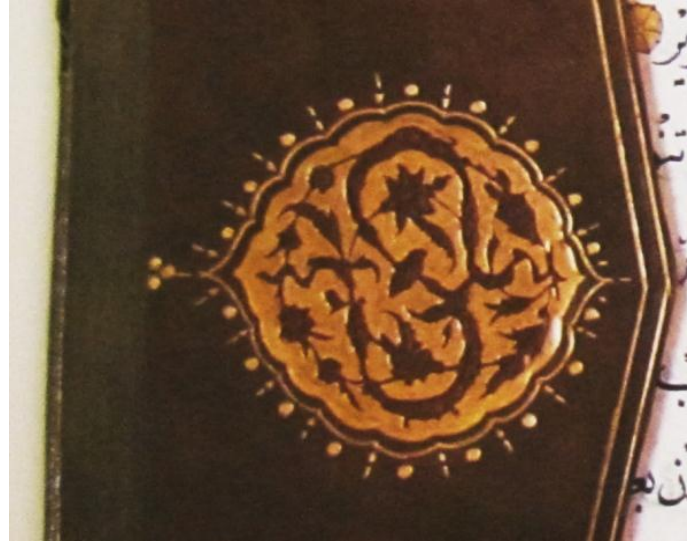

Fotoğraf 10. Kapak içi "Battal Ebru" süslemeli deri cilt
(Photo 10. Cover for "Battal Ebru" embellished leather binding)

Fotoğraf 11'de görülen ve 17. yüzyıla tarihlendirilen "Çorlu'lu Ali Paşa Vakfı"na ait deri cilt; "Defter-i Evkaf'" şeklinde adlandırılmaktadır. Deri cildin miklep kısmında **"Gömme Şemse"** ve **"Altan Ayırma Şemse"** teknikleri ile yapılmış yuvarlak şemse bulunmaktadır. Şemse içerisinde hatai, hançeri yaprak, kıvrımlı dallar ve bulut motifleri görülmektedir. Şemse'nin dendanlı kenarlarına tığ ve nokta motiflerinin uygulanmasıyla süslemeler yapılmıştır. "Defter-i Evkaf'"ın iç yüzünde hatai motiflerinin kullanılmasıyla oluşturulan tezhip süslemeleri görülmektedir.

Fotoğraf 11. Çorlu'lu Ali Paşa Vakfiyesi
(Photo 11. Çorlu'lu Ali Paşa Vakfiyesi)

Fotoğraf 12. 17. yüzyıla ait deri ciltten detay
(Photo 12. A detail from the 17th century, the leather binding)

15. yüzyıla tarihlendirilen ve "Sultan Murad Vakfı"na ait olan deri cilt (Fot.13); "Der Liva-i Niğde" şeklinde adlandırılmaktadır. Kahverengi meşin deriden yapılmış olan deri cilt üzerinde "Gömme Şemse" ve "Alttan Ayırma Şemse" teknikleri uygulanmıştır. Cilt kapağının merkezinde salbekli ve kenarları dendanlı oval şemse bulunmaktadır. Şemse ve şemseye bağlı salbekler içerisinde hatayi ve rumi motifleri görülmektedir. Şemse ve salbeklerin dendanlı kenarlarına nokta ve tiğ süslemeler yapılmıştır.

Fotoğraf 13. Sultan Murat Vakfiyesi
(Photo 13. Sultan Murat Vakfiyesi)

Fotoğraf 14. Deri ciltten detay
(Photo 14. A detail from
leather binding)

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Bu çalışma, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Ankara Tapu ve Kadastro I. Bölge Müdürlüğü himayesinde yer alan olan "Kuyûd-ı Kadime Arşivi"nde yürütülmüştür. Çalışmada; söz konusu arşivde bulunan "Vakf-ı Cedid Defterleri"ni kaplayan deri ciltler incelenmiştir.

"Kuyûd-ı Kadime Arşivi"nde incelenen deri ciltlerin 15. ve 19. yüzyıllar arasındaki dönemlere ait oldukları belirlenmiştir. Deri ciltler üzerinde; "**Gömme Şemse**", "**Mülemma Şemse**", "**Altan Ayırma Şemse**", "**Yek-Şah Şemse**" (kitap sanatları içindeki ifade ile) tekniklerinin uygulandığı görülmektedir. Deri ciltler motif özellikleri açısından incelendiğinde; bitkisel motifler (naturalist çiçek, hatai, hançeri yaprak, yaprak, kıvrımlı dal), tamamlayıcı motifler (nokta, tığ), hayvansal motifler (rumi), sembolik motifler (bulut) ve geçme (zencirek) motiflerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Meşin derisinden yapılan ciltlerde süsleme materyali olarak ise; altın yaldız, yaldız, çeşitli renklerde boyalar kullanılmıştır. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi Başkanlığı'nda muhafaza edilen "Defterhâne-i Hakanî" veya "Tahrir Defterleri" şeklinde isimlendirilen arşiv belgeleri; Osmanlı Devleti döneminden zamanımıza ulaşan en değerli kültür, tarih ve sanat hazinelerimizdendir. Kamu kurum ve kuruluşlarına ait arşivlerde titizlikle korunan ve tarihimize tanıklık eden mirasımızın tespit edilmesi, incelenmesi ve fotoğrafları ile belgelenecek gelecek kuşaklara aktarılması, kültürümüzün ve sanatımızın devamlılığının sağlanması açısından önem taşımaktadır. Bu alanlarda yapılacak olan belgeye dayalı nitelikli çalışmaların, kültür hazinelerimizin yaşatılmasına ve konu ile ilgili çalışan bireylere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma, 22-24 Mart 2012 tarihleri arasında Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından Antalya ilinde düzenlenen "Akdeniz Üniversitesi I. Uluslararası Kitap Sanatları Sempozyumu ve Ebru Çalıştayı" kapsamında sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Işık, S., Kadioğlu, S. ve Yıldırım, M., (2012). Kuyûd-ı Kadîme Arşiv Kataloğu. C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi Başkanlığı Yayın No:4, Ankara.
2. Yıldırım, M., Kadioğlu, S. ve Dalkıran A., (2012). Osmanlı'dan Günümüze Tapu Arşivi, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi Başkanlığı Yayın No:1, Ankara.
3. Yıldırım, M. ve Kadioğlu, S., (2010). Defterhane'den Tapu ve Kadastro'ya, Ankara.
4. Devellioğlu, F., (1997). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara.
5. Alparslan, E., (2010). "Konya Mevlana Müzesinde Bulunan El Yazması Kur'an-ı Kerim Ciltlerinden Örnekler", E-Journal of New World Sciences Academy, Vol: 5, No: 2, Article Number: 2C0022.
6. Alparslan, E., (2013), Kütahya Vahit Paşa Yazma Eser Kütüphanesi'nde Bulunan El Yazması Eser Ciltlerinden (Deri) Örnekler. E-Journal of New World Sciences Academy, NWSA Fine Arts, page: 1-11. DOI: 10.12739/NWSA.2014.9.1.D0144.
7. Özcan, Y., (1990) Türk Kitap Sanatında Şemse Motifi, Ankara: Kültür Bakanlığı Tanıtma Eserleri/31.
8. Özen, M.E., (1987). "Klasik Cilt Sanatımızın Bazı Özellikleri" Antika Dergisi, Sayı:25, s.s:4-11, İstanbul.
9. Keskiner, C., (2002). Türk Süsleme Sanatlarında Stilize Çiçekler: Hatai, T.C.Kültür Bakanlığı Sanat Eserleri Dizisi/289.
10. Akar, A., Keskiner, C., (1978). Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif, İstanbul: Tercüman Sanat ve Kültür Yayınları.
11. Birol, İ.A. ve Derman, Ç., (1995). Türk Tezyini Sanatlarında Motifler, Kubbealtı Neşriyatı/26, İstanbul.
12. Derman, U., (1977). Türk Sanatında Ebru, İstanbul: Ak Yayınları.